

dovelj, če ga le hočejo poiskati in pripraviti, ker skoraj vse, kar je okoli njih, je gnoj, sparstenina, livada, hlevi, dvor, meje, lapor, cestno blato, roževje, pepel itd. Travniki niso nič oskerbovani; če bi se oskerbovali, bi jim dajali še enkrat toliko in še več dobre klaje; bi po tem, če bi s klajo po umnosti prav ravnali, še enkrat toliko in še več živine lahko redili, in bi si pri taki, posebno hlevni reji, veliko veliko dobrega gnoja napravili. Koliko bi vse to drugo pri drugem zneslo! Kdor ima pamet in želi v dobrem stanu biti, naj poslušaj! To je resnica, to je dober nauk, ki ga ni zaničevati. Če bi vinorejci zraven svojega vinograda svoje polje, svoje livade in košenine bolj obdelovali, bi imeli ne le vina, ampak tudi žita, sočivja, živine, mleka in masla dovelj, bi imeli zmirej kaj prodati, bi bili gospodarji v dobrem stanu, premožni in srečni in v časti povsod. Da pa se vse to zgodi, je, kakor smo že rekli, prva potreba, da spoznamo, da časi so drugačni od nekdanjih, da tedaj tudi gospodarstvo mora drugačno biti. V to spoznanje naj se pred vsim vrinejo tudi naši vinorejci — vse drugo bo sledilo potem tako rekoč samo po sebi. Zalokar.

Gospodarske novice.

Iz Banata. Ogeršici je zimski mraz zlo škodoval. Povodnji so polju silno škodo napravile; po razlivih Maroša in Bege je blizo 500 oralov pšenične setve poškodovanih; mnogo čed je konec vzelo. Sicer pa polje, ki ga ni voda poškodovala, prav lepo stoji.

Iz Jacigije na Ogerskem. Ozimina, posebno ogeršica in pšenica, obetate obilen pridelk. Ker je vreme (sred sušca) še zmiraj slabo, ne moremo začeti na polji delati, kakor smo druge leta že ta čas delali. Verh tega pa pomanjkuje gospodarjem tudi že klaje, ki so jo pozimi trčili brez pomislika: ali ne bo sušec z repom vil, in tako mora živina zdaj stradati ali pa s plesnivo in iz vsih kotov pobrano klajo za ljubo imeti. Nasledek take klaje se je že očitno pokazal v neki čedi, kjer jih je izmed 600 brejih ovac že 310 zverglo.

Iz Livorne na Toškanskem. Žalostno je viditi, če v taki deželi, ki je kdaj toliko vina pridelovala, da niso vedili kam z njim, se zdaj napravljajo mnogotere brozge, ki imajo božjo kapljico nadomestovati. Ola (piva) ni nikoli preprosti Lah pil, pa tudi zdaj ga ne pije, ker je dražji, kakor je pred vino bilo. Žganja pa, hvala Bogu! naš kmet še ni vajen. Za tiste brozge pa, ki jih narejajo iz vina, cukra, sterdi, želoda, ječmena, vinskega kamnja, dišečih cvetic in nekega kvasú, pa nobeden ne mara; čeravno niso zoperne in tudi ne škodjejo, so vendar vinu tako malo podobne, da se ljudem ne more za zlo jemati, ako pravijo, da to je „medicina“, ne pa vino. Vina iz sadja pa tudi pri nas ne narejajo. In tako je lahko verjeti, kako vse zdihuje po dobri vinski letini, in milo gleda terto, ktera žalibog! v mnogih krajih že spet znamnja boleznih razodeva.

Na Krajnskem kaže sadno drevje letos tako lepo in tako bogato, da že mnogo let ne tako.

Pristavek k spisu „Slovenščina v starem času“.

1. Latovski jezik.

Ko sem pisal besedo od latovskega jezika, nisem dalje mislil kakor na podobnost glasú te besede s starim imenom ljudstva panonskega. Spis gosp. Terstenjaka v 26. listu „Novic“ me je obudil dalje misliti, dopis bližnjega prijatla pa mi je dal še več spoznati. Sicer bi se latovski jezik komu utegnili otročarija dozdevati; pa morebiti je v

njem kaj več kot otročarija. Nekaj posebnega je namreč res to, da je ta jezik med ljudstvom, zlasti med pastirji na Kranjskem, povsod znan, dasiravno otroke večkrat kregajo zavoljo tacega, kakor pravijo, pregrešnjega govorjenja. Je pak latovski jezik narečje, iz navadnega jezika s pristavkom tihnice *l* in zloga *te* spremenjeno; v zglede bodi imenovani dopis prijateljske roke:

„Litičastite lodgospote lošterfajmote!
Liditeprite lanate lirhepíte, liníte lojsebote lipre
lačakolate, liníte lesete lovskolate lanate liteučíte. Iralte lejete
lovskilate lezikjete. Lašvate

latelprijate L. Szjate“.

To je:

Častiti gospod fajmošter!
Pridite na pirhe, in seboj prinesite kolača, ožje
naučíte. To je latovski jezik. Vaš prijatelj J. Adnimi olčič).

Govor se v latovskem jeziku, kakor eri Bož zglede kaže, tako prestvarja, da se vsaka beseda iz treh delov na novo sestavlja: 1) Je čerka *l* s poudarjeno glasnico in zadnjim koncom besede; 2) prednji konec besede s poudarjeno glasnico vred; 3) na koncu je še zlog *te*. Kar pri tem govoru na staro basnoslovje opominja, je nar pred pristavek *l-te*, kateri na koreniko *lat* ali *letos* opominja, tisti cvet, ki je indijanskemu božanstvu Višnutu iz popka izrastel, od kterega cveta so se tudi Latoviki imenovali. Po tem je tista okolišina, da latovski jezik je zlasti pastirjem domač; Višnu pa se je v svoji osmi premembi kot Krišna ravno med pastirji in pastaricami svoje mlade doč mudil. Dasiravno je ta jezik nekaki spaki podoben, vendar je pa znan na Gorenskem kot na Dolenskem in Notranjskem, kar ima tudi nekaj važnosti v sebi. Tisto svarjenje, da je latovski jezik nekaj pregrešnjega, uteguje uzrok imeti sicer v tem, da je človeški govor sploh nekaj svetega, kar se ne smé prederzno pačiti; drugi uzrok pa bi znal biti tudi na tem, da je ta govor nekak ostanek starega basnovérstva.

Sicer je še neko drugo spakovanje jezika med nižjim ljudstvom znano, kjer se pri vsakem zlogu tihnica *p* z dotično glasnico pritikuje; na primeru iz pred imenovanega dopisa:

„Kteperipi jepexepik jepe papa topo, tepegapa jepex nepe vepem. Jepe sepe nepekepe drupugepe sorpotepe jepexipik, papa sepe gapa nepe moporepem spopomnipitipi“.

To je:

„Kteri jezik je pa to, tega jex ne vém. Je še neke druge sorte jezik, pa se ga ne vém spomniti“.

Jez pa tudi od tega več ne vém, razun ako to misel pristavim, da pritikovanje čerke *p* uteguje v zvezi biti s starim imenom Panoncov. (Konec sledí.)

Za poduk in kratek čas.

Deset vodil za življenje.

Svetu znani in sila bogati Barnum v Ameriki je v svojem življenjopisu, kterega je nedavnej natisniti dal in za kterega je od bukvarja 75.000 dolarjev plačila prejel, razglasil poduke, kako naj človek ravná, da pride pošteno k premoženju. Deset jih je: 1) Izvoli si vselej take opravila in tak stan, za kterega imaš prirojeno zmožnost in pravo nagnjenje. 2) Bodi vselej mož beseda. 3) Izpeli vse, česar si se lotil, z vso svojo močjo do konca. 4) Ne vživaj nikakoršne pijače, ki te upijani. 5) Z Bogom začenjaj vse in ne obupaj nikdar, pa tudi po nemogočem ne hrepeni. 6) Nikar se s svojim premoženjem v preveč špekulacij ne spuščaj. 7) Izberi si za vsako opravilo prave ljudi. 8) Razglašuj svoje blago in ne stavi luči pod mernik. 9) Ne bodi potraten, in glej, da so tvoji dohodki vedno večji kot pa stroški, ako pri tem zamoreš tako živeti, da ne stradaš. 10) Ne zanašaj se nikdar na druge.

Besedi „moje“ in „tvoje“.

Besedi „moje“ in „tvoje“ imate na svetu različen pomen. Mož in žena pravita: „kar je moje to tvoje, in kar tvoje to moje“. Kupec pravi: kar „moje to moje, in kar tvoje to tvoje“. Človek miloserčen pravi: „Kar moje to tvoje, in kar tvoje to tvoje“. Roparji in odertniki (voherniki) pa pravijo: „kar moje to moje, in kar tvoje to moje“.

Kratkočasno berilo.

Nori pa muhasti Janž.

Marsikteremu izmed nas še spomlad leta 1817 v spominu živí, kako hudo sta tistikrat glad in draginja razsajala po vsi Evropi in kerčila trebuhe ljudém.

Ravno tisto spomlad sta v neki vasi v Tirolah dva brata v svoji od staršev podedovani kočici prebivala, po imenu Martin in Janž. Slednjega so ljudje sploh le „norega Janža“ imenovali. Martin in Janž sta se živila od dela pri dobrih sosedih, ker od svojih starišev nista nič družega dobila, ko samo golo bajtico. Imenovano hudo spomlad nista pa dela še za samo hrano dobiti mogla, in marsikteri, pri katerem sta se delati nudila, jima je z ramama pomigal, rekoč: da sam komaj še toliko premorem, da družino za kake dni preživim, potlej mu tudi, ko njima, beraška palica nastaja. Nikjer tedaj, tudi še za samo hrano ni bilo dela dobiti. Ubožstvo in glad sta jima že na čelu z velikimi čertami zapisala, da se trebihom sila godí, in tužna smert lakoti jima že skorej na vrata pokljukati žuga. Kaj je storiti? — Dela nič, živeža pa pri hiši ne cemperane! Dan za dnevom brez vsega ogreška, Martinu, ki je gospodar bil pri hiši, grozno prigreva, da mu ponoči spati ne dá.

V tej grozni sili neko noč, čujte! kaj Martinu na misel pride! On Janža, ki je terdo spal, mahoma predrami, naj vstane in se obleče, ter ž njim gré.

Janž godernja izperva, da mu še spanja ne privoši, se poslednjič vendar le napravi in za Martinom mutast koraci. Mahata jo tiho skozi vas, jo zavijeta na grajsinski borjač; Martin jo udari naravnost proti kravnem ohlevji, podá Janžu šibico v roke, odprè hlev, in mu tiho čakati veli; v tem hipu debelo dimasto kravo z verižico okoli vrata iz hleva pripelje, vrata zaprè, in ukaže tiho brez hrupa jo pognati. Noč je bila svetla, in polna luna plava po nebesi in osvetuje trudno ozemlje. Ko v neko lozo dospeta, se Martin ustavi, veli Janžu kravo terdo deržati, mesarico iz zapasa potegne, in udari dimko z ušesi po čelu, da pri tej priči telebi na tla, jo izkoži, iztrebuši in razdeli meso na štiri četerti, kožo verže v jamo na stran, kose pa sta nesla mahoma domú. Martin je imel v svoji kleti tudi skrivno zatornico, kamor je kose terdo zadela. Janžu je terdo zapovedal molčati, da ne sebe in njega v ječo ne pripravi. Janž obljubi, da besede ne bo zinil.

Drugo jutro rano, ko je grajska družina in vse po seli že bilo pokonci, zahromí glas, da je grajskim nar lepša krava nocojšino noč iz hleva prešla. Kravarica Lenka vsa prestrašena teče po vasi vprašaje po kravi, pa nihče ji ničesar povedati ne vé.

Ko Lenka memo Martinove kočice letí, stoji Janž na pragu ter Lenko popraša: Lenka! kam, kam tako jaderno in tako pobitega obraza? Lenka dé: e! kaj bi tebi pripovedovala, saj mi nič pomagati ne moreš. Janž pravi: zakaj pa ne? Lenka odgovorí: Sinoči nam je iz hleva dimke zmanjkalo, pa Bog vé, kam je prešla. — I, kaj! reče Janž, nič ne tarnuj, jez dobro za kravo vé. Lenka veselja poskoči, rekoč: aj, Janže! je li res? Janž pravi: res, res. Jez in moj brat sva jo vkradla, ubila in meso domú znesla. — Lenka to zaslišaje naravnost domú v grad letí, in vse, kar ji je nori Janž razoznanil, svojemu gospodu pové.

Martin, ki je še v kleti s skrivanjem tatvine opraviti imel, je Janževo gobeždanje dobro na ušesa vlekel in ko Lenka odleti, poln jada nad Janža prigromí, in mu grozno požuga rekoč: Oj ti prismojenec ti! zdaj si jo pa sebi in meni nakalil, da naji bo vavek glava bolela! Ali ti nisem terdo molčati zapovedal, pa naprej se mi je že pozdevalo, da se boš zatelebanil. Ven je! Gorje ga človeku, ki norcom zaupa! Janž mu mirno odgovorí: Res ne vé, kako se je zgodilo, da sem se tako naglo zagovoril.

(Konec sledí.)

Slovanski popotnik.

* Na velikonočni pondelj je gosp. Korneli Stanković napravil na Dunaji zanimivo slovansko popevko (koncert) v dvorani družbe muzikoljubov; 40 pevcov je prepevalo v slovanskem jeziku starodavne koralne melodije gerško-slovanske liturgije, katerih je Stanković blizo 700 nabral in sestavil. Popevka je dopadla in Stanković veliko hvalo si pridobil za veliki njegov trud.

* Mnogozasluženi veteran serbsko-horvaške književnosti gosp. Ignaci Brlič, tergovec Brodski, je 27. marca t. l. v Novi Gradiški umerl. Njegova v trojih natisih izdana slovnica je dobro znana po vsem Jugoslavenskem.

* Vredništvo „Gospodarskih novin“ v Zagrebu je s tajništvom gospodarskega društva vred sopet prišlo v druge roke, in sicer v roke slavnoznanega gosp. Ludevika Vukotinić-a.

* Spominek našega Stanko Vraza — piše „Neven“ — je bil o sv. Jurji postavljen na njegov grob. — Nabira doneskov za spominek, ki se ima velikemu geniju jugoslavenskemu Mušickomu v Karlovcu postaviti, v vojvodini in kneževini serbski dobro napreduje; nabralo se je dosihmal blizo 500 fl.

* Gosp. dr. Ludevik Gaj je po mnogih zaprekah in z velikimi stroški iz rokopisov nabrane in vredjene različne pesmi Ignacija Gjorgića v krasnem iztisu na svetlo dal. Gosp. A. Mažuranić jim je predgovor spisal. Cena jim je 1 fl. 40 kr.; dobivajo se edino pri odpravništvu „narodnih novin“ v Zagrebu.

* Gosp. D. Petrović, učitelj prirodoslovja na gimnazii v Karlovcih vabi na naročilo na svoje delo: „Poljedelstvo, razdeljeno na svoje mjesečne rade“, ki ga je prestavil iz nemškega L. Babo-a. Natiskuje se v N. Sadu; zvezek velja 30 kr. Cela knjiga bo potem veljala 2 fl.

* V Novem Sadu ima od J. Novića Otočanina na svetlo priti veliki spis v 3 delih pod naslovom „Srbstvo“, ki bo segal od naj starejših časov noter do naj novejše dôle.

* V Belemgradu izhajoči serbski list „Sumadinka“ je dovoljen v dežele avstrijskega cesarstva.

* Gosp. Anton Schmitt v Pragi bo izdal „arheološkiško mapo kraljestva českega“; naročilo na to mapo, kateri bode pridjana knjižica z imeni mest itd., znese 1 fl. 30 kr.

* Od gosp. Jana Krejčić-a, profesorja na česki realki praški, se tiska česka prestava prof. Zippe-tove naravoslovne knjige za nižjo realno šolo, pod naslovom „Učebné knihy prirodopisu pro nižši realni školy“.

* V jeziku poljskem izhaja čvetero večih časopisov gospodarskih (kmetijskih) in sicer dva v Krakovem in Lvovu pod naslovom „Tygodnik rolniezo-przemyslowy“ in „Rozprawi gospodarskie“. V Varšavi se izdaja „Rocznik gospodarstva krajowego“; v Lešni (pruskem Poljskem) pa „Ziemianin“.

* Naj stareje ruske novíce. Ko se je 24. jan. t. m. obhajal stoletni god ustanovitve vseučelišča v Moskvi, je izdala carska javna knjižnica v Petrogradu natanko pre-tiskane perve ruske novíce, ki so bile natisnjene leta 1703; izdatelj je bil sam car Peter Vélíki.